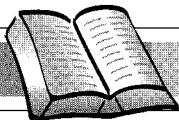

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Meditatie

Het beginsel der wijsheid

Op vele bladzijden in de Heilige Schrift wordt gesproken over het leven in de vreze des HEEREN. Zulk een leven is ook van levensbelang. Want zonder een leven in de vreze des HEEREN heeft ons leven geen inhoud, geen wezenlijke inhoud. Vandaar dat het zo nodig is elkaar daarop te wijzen. Waaruit wordt nu echter de vreze des HEEREN geboren? Wel, uit de vernieuwing van ons hart door Woord en Geest. Wedergeboorte is nodig, want uit onze natuurlijke geboorte kennen wij deze vreze niet. Dan zijn wij in onze godsdienst hooguit bang voor God. Net als de heidenen, die vaak bang waren voor hun goden en hen op alle mogelijke manieren trachten gunstig te stemmen. Dat noemen wij een slaafse vrees, dat is een vrees voor straf. Vrees om naar de hel te gaan en daarom is er een zeker uitwendig dienen van God. Maar deze slaafse vrees komt voort uit eigenliefde. Ook Gods kinderen kunnen vaak nog zo bezet zijn met slaafse vrees.

Er zijn ook veel mensen die God dienen vanuit de hoop loon te ontvangen. Het is God dienen uit koude plicht. Zoals een knecht zijn meester dient om loon. Zo heeft de één God nodig als broodgod en de ander heeft God nodig als noodgod. Als God maar helpen wil en aan onze wensen voldoet, ach dan gaat het nog wel in de godsdienst. Een tijdelijk en aards goed leven te hebben en

“De vreze des HEEREN is het beginsel der wijsheid.

Psalm 111:10a

bovendien bij het sterven naar de hemel te gaan. Maar vlees en bloed kunnen het koninkrijk Gods niet beërven.

De vreze des HEEREN, in ons tekstwoord genoemd, is echter van een geheel andere aard. Zij is van hemelse oorsprong. Zij wordt geboren, zo schreef ik reeds, uit wedergeboorte, en brengt een liefde tot de Heere mee, waaruit ontzag en eerbied voor de Heere ontstaat. Dan kunnen wij buiten God niet meer leven en leren elke dag vragen: Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal. Dan wordt de zonde gehaat en de wereld verlaten. Het is een dienen en eren van God, niet om in de hemel te komen of uit de hel te blijven allereerst, maar uit liefde tot Hem. De vreze des Heeren is dan het levensprincipe, de bron waaruit wij leven. En dat geeft wezenlijke inhoud aan ons leven. Zo is het leven waard om geleefd te worden in een wandel met de HEERE.

De vreze des HEEREN wordt gekenmerkt door een verborgen zijde en een naar buiten openbaar komende zijde. De verborgen zijde van het leven in de vreze des HEEREN is: Gods verborgen omgang vinden zielen waar Zijn vrees in woont, het heilgeheim wordt aan Zijn vrienden naar Zijn vree-verbond getoond.

Dat geeft ook een verborgen leven aan de troon van Gods genade. Niets kunnen wij meer buiten de HEERE doen. Gods Woord wordt biddend in

Mededeling

De Saambinder zal op 31 juli a.s. niet verschijnen in verband met de vakantie. Predikbeurten, kerknieuws en overige berichten graag tijdig inzenden.

de eenzaamheid onderzocht. Immers de opening van Gods woorden geeft licht, de slechten wijsheid gevende. Gods geboden krijg ik lief omdat daarin God wordt geëerd. Het gebedsleven voor Gods Aangezicht is mijn zielsvermaak. Dan leer ik de Heere kennen in al mijn wegen van kruis en druk, en leer de voetstappen drukken van Christus, Hem volgend door bezaaide en onbezaaide wegen. Als Gods tuchtiging over ons is, wordt een stil gebed opgezonden tot God om bewaard te worden voor opstand en wrevel.

De praktijk der godzaligheid is de naar buiten tredende zijde van de vreze des HEEREN. Henoch wandelde met God. En deze wandel met God veroordeelde het goddeloze leven van zijn tijdgenoten. Het is een openbaar komen van de liefde tot God en tot de naaste. Het is ook

Inhoud

Meditatie:	
Het beginsel der wijsheid	1
Voor wie is het	
Heilig Avondmaal (3)	2
Van Overzee:	
De sleutel is aan de andere kant . . .	3
Lezen in de Christenreis (18) . . .	4
Abraham Capadose	
Een Israëliet zonder bedrog	5
Boekennieuws	6
Kerknieuws	8
Predikbeurten	10

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en
boeken ter recensie aan:

ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: C.G. van Es
Ronsseweg 527,
2803 ZJ Gouda,
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

Administratie en betalingen van
abbonementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk
aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.

Postbankno. voor
abbonementsgelden: 64327.

Alle advertenties aan:

Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisofof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

Abonnementsprijs
bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:

Luchtpost:
Amerika \$ 56,-, Canada \$ 68,-.

Zeepost:
Amerika \$ 49,-, Canada \$ 59,-.

Advertenties € 0,50,- per mm.

Familieberichten

€ 0,40,- per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk
donderdagmorgen in bezit van de
administratie te zijn.

Faxberichten vrijdag voor 12 uur.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

een weldoen aan degenen, die ons
geweld aandoen en een zegenen van
hen die ons vervloeken. Bidden voor
onze vijanden. Echter ook een waar-
schuwen voor de zonde en een
oproepen tot wederkeer, bekering tot
God.

Deze vreze des HEEREN is de wor-
tel van alle ware wijsheid. Allen die
ze doen hebben goed verstand.

Smeek veel om deze vreze te beoe-
fenen. Rijk als u het kennen mag,
arm bent u als u het nog mist. De
Heere wil deze vreze des HEEREN
echter schenken en werken door Zijn
Woord en Geest.

Dat wij er dan heilig verlegen om
mogen zijn.

Rhenen,

ds. J. Veenendaal.

Voor wie is het Heilig Avondmaal?

Pastorale vragen rond de toetreding tot de tafel des Heeren

(3)

Petrus Immens

Bij de stemmen uit de kerkgeschie-
denis willen we ook die van Petrus
Immens (1664-1720) niet vergeten.
We denken dan natuurlijk aan dat
mooie en tere werk *De godvruchtige
avondmaalganger*, dat velen van ons
bekend zal zijn.

Met nadruk beklemtoont Immens dat
het bij het Heilig Avondmaal aan-
komt op een waar geloof. Wat is dat
geloof? Geen verstandelijke kennis,
geen 'blote beschouwing', want
daardoor wordt niemand zalig. Wie
"waarlijk gelooft, kent de waarheden
met aandoening, met indruk, hij ziet
zijn ellende met gevoel, met verle-
genheid, hij beschouwt Christus als
de enige weg ter zaligheid met uit-
gaande begeerten, om aan Hem deel
te hebben." Bij de kennis des geloofs
moet dan komen de gevoelige en
ondervindelijke *toestemming*. Daar-
uit komt dan de wezenlijke daad van
het geloof voort als "een hartelijk
lopen en vlieden van zichzelf en toe-
vlucht nemen tot Christus, en Zijn
algenoegzame verdiensten." Immens
zegt dat de Heilige Geest de zondaar
dan 'twee ogen' geeft. Met het ene
oog ziet hij zichzelf in zijn ellende,
wordt daardoor verbrijzeld voor God,
wanhoopt aan zichzelf, maar wordt
zo voorbereid om met het andere oog
de Zaligmaker Jezus te zien, wat in
hem een begeerte naar Jezus ver-
wekt. Dat brengt de ziel tot de daad
van het uitgaan uit zichzelf, het
afzien van alle eigengerechtigheid en
het vluchten tot de Heere en Zijn
genoegzame verdiensten, betuigende
dat zij in Hem wenst gevonden te
worden. Dat noemt de Bijbel de
Heere zoeken, naar Christus vragen,
Hem aangrijpen, hongeren en dor-

sten, Hem aannemen.

Het is duidelijk dat Immens het
Heilig Avondmaal niet alleen reser-
veert voor bevestigde christenen. De
bekommerden die zich afvragen of
het wel waarheid is, wijst hij op wat
al in hun ziel is omgegaan en vraagt
hen of ze durven ontkennen dat ze
met droefheid hun verloren staat
zien, dat ze weten van de noodzake-
lijkheid en dierbaarheid van de
Heere Jezus en dat er in hen liefde is
tot God en Zijn volk. Wie heeft dat in
u gewerkt?, zo vraagt Immens dan.
God toch zeker. En dan wekt hij hen
op, het Avondmaal te gebruiken.

Wel spreekt Immens over het voor-
recht van de verzekering des geloofs.
Het eigenlijke van de verzekering is
"dat een ziel uit vergelijking van
haar hart met de wezenlijke kente-
kens van Gods Woord, dat besluit
durft opmaken, dat zij een kind van
God en dus een erfgenaam der zalig-
heid is." Men moet die genadegestal-
ten dan niet alleen kennen bij *bevatin-
ging*, maar bij *bevinding*. Soms gaat
dat met veel bezadigheid, maar
soms ook met grote aandoening
gepaard. Het sterkst geschiedt het
door het onmiddellijk getuigenis van
de Geest, waardoor de ziel als over-
steltpt wordt door het gevoel der
Goddelijke liefde; dan krijgt ze een
zegel en een onderpand van het kind-
schap Gods en mag ze wel eens met
ongedekt aangezicht Gods heerlijk-
heid zien en wordt erdoor verslon-
den. Maar dan zegt Immens ook:
"Nergens wordt de zaligheid vastge-
hecht aan de verzekering, als een
meerder en hoger daad van het
geloof, maar aan mindere daden, als:
honger, dorsten, lopen, vlieden,
toevluchtnemen tot Christus." Het is
uit dit alles wel duidelijk wie

Immens ziet als waardige disgenoten.

De Erskine's

Nog twee stemmen uit de kerkgeschiedenis wil ik tenslotte aan de orde stellen. De stemmen van de Erskine's en van Kohlbrugge. Als we de preken van de Erskine's lezen, dan worden van het Heilig Avondmaal uitgesloten de zondaren, de zorgelozen en de onboetvaardigen. Deze uitsluiting geschiedt doorgaans onder de meest sterke uitdrukkingen. "En daarom doen wij, in des Heeren Naam, in de ban: al de vijanden van onze Heere Jezus, die hun vijandschap betonen door hun ongehoorzaamheid aan de roeping des Evangelies, en gevolgelijk aan al de geboden van de Wet ... Dezen hebben geen recht op des Heeren tafel." Aan de andere kant is er sprake van een liefelijke en ruime uitnodiging. Genodigd worden allen, die een gezicht van de onreinheid van hun hart en natuur in de spiegel van Gods Woord hebben ontvangen; allen, die oog kregen voor de geopende fontein van Christus' bloed met zijn zowel reinigende als overwinnende kracht; allen ook, die begeren gereinigd te worden van hun vuiligheden en drekgoden en die begeren te roemen in de gerechtigheid van Christus alleen.

Waaruit kan men weten dat men uit de dood is opgewekt tot het geestelijke leven? Wel, zegt Erskine, als de stem van Christus u wakker gemaakt heeft, u ontdekt heeft aan uw ellende en u deed inkeren tot uzelf en deed uitgaan tot de Heere. Wanneer Zijn stem uw hart heeft doorzocht en u deed zien de donkere kamers van de dood en uw verborgen zonden. Wanneer uw hart is gebroken en gesmolten, want de nieuwe mens wordt niet geboren zonder enige smart en angst. Wanneer Zijn stem uw hart heeft verlicht, zodat u zag dat bij God hulp is en dit licht uw ziel heeft opgebeurd en wanneer uw hart geopend is voor de Zaligmaker. En hoe, als u geen leven aan uw ziel voelt, terwijl er toch een levendige herinnering is aan wat de Heere gedaan heeft? O kom dan om uw leven hersteld te krijgen en gevoed aan de tafel des Heeren. Maar al had u leven noch levendigheid op dit moment, als u nochtans tevreden zijt, dat u leven hebt in uw heerlijk Hoofd, kom dan maar om des Heeren wil; uw leven is genoeg verzekerd,

want "een levend geloof op Zijn Woord, is beter dan een levende gestalte in uw hart."

Het is duidelijk dat bij de Erskine's veel nadruk ligt op het geloof, dat meer is dan een gevoelige gestalte. Zij willen de avondmaalganger afbrengen van het gevoel als grond, hoe aangenaam het gevoel op zichzelf ook is, om hem te werpen op Christus en Zijn Woord alleen. Ook bij hen vinden we de drie stukken duidelijk terug. Als het gaat over het stuk der verlossing, dan spreken zij over een oog krijgen voor de fontein van het bloed van Christus en een begeren gereinigd te worden door Zijn bloed en gerechtigheid.

Kohlbrugge

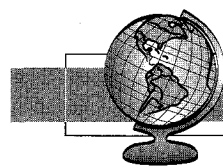
Ook dr. H.F. Kohlbrugge (1803-1875) ontzegt met beslistheid het Heilig Avondmaal aan ieder, die het op Christus steunende geloof wel missen kan. Opdat wij waardige disgenoten zijn, verlangt de Heere van ons het geloof. Maar met nadruk spreekt hij dan over het *zwakke* geloof. "Dit geloof wil de Heere, dat wij met een schreeuw des harten en met tranen, dat is in ware verbrijzeling, zeggen: 'Ik geloof, Heere!' Wat geloven wij dan? Dit: dat wij moeten geloven, dat het evenwel voor ons onmogelijk is te geloven, omdat wij op de dreigende golven zien ..., omdat wij op het tegenstrijdige zien." Zo blijft er niets anders over dan "te geloven zonder geloof". In

een avondmaalspreek zegt hij: "Onze Heere wil hongerige gasten hebben, die lang niets gekregen hebben wat hun zo gesmaakt heeft, gasten met een geheel lege maag." Tegen degenen die vrezen dat zij bij de huichelaren behoren, zegt hij het volgende: "Een huichelaar houdt zich voor de oprechtste mens in het Koninkrijk der hemelen ... De oprechte belijdt voor God zijn huichelarij." Direct daarna geeft hij antwoord op de vraag hoe men weten kan verkoren te zijn: "De tollenaar stond van verre." Daaraan verbindt hij de vraag: "Wanneer moet ik vooral niet van de tafel des Heeren wegblijven? Wanneer vanwege mijn zonden het licht van mijn ogen niet meer bij mij is, en ik toch zo gaarne de gekruisigde Heiland zou wederzien en omhelzen."

Het is duidelijk dat ook Kohlbrugge het Heilig Avondmaal niet alleen reserveerde voor verzekerde christenen, maar daar juist de armen en ellendigen nodigde, die nochtans buiten Christus niet kunnen. Het zijn degenen van wie de Heere zegt bij monde van Jesaja: "Op deze zal Ik zien, op de arme en verslagene van geest, en die voor Mijn Woord beeft." (Jes.66:2b). Als de Heere op zulken ziet met een oog van ontferming, zou Hij ze dan ook niet aan de tafel des Heeren willen zien?

(wordt vervolgd)

Zeist, ds. J.J. van Ekeveld.

Van Overzee

De sleutel is aan de andere kant

De zomer is ook hier weer aangebroken, na een laat en vrij koel voorjaar. Diploma-uitreikingen hebben plaats gehad en de vakantietijd is begonnen, waarin velen lange reizen maken en daarbij gebruik maken van de auto. Zelf rijdt je ook heel wat af, niet op de fiets, zoals we deden in de gemeenten in het oude vaderland, maar met de auto. Nu we het toch over auto's hebben: mijn technische kennis van dat voertuig is zeer

beperkt en is in de loop der jaren niet erg toegenomen. Maar tot de meest elementaire kennis die ik er dan nog van heb, behoort dat ik weet dat je zonder je autosleutel niets beginnen kunt. Daarom ontstaat er een groot probleem als je de sleutel in de auto laat liggen en daarna de deur in het slot gooit. Je kunt die sleutel wellicht zien liggen, maar je kunt er niet bij komen. De sleutel is aan de andere kant.

Een broeder in New Jersey vertelde me daar kort geleden ook iets over. Het is wel heel wat jaren geleden dat een leraar een oude pelgrim opzocht die in een tehuis voor dementerende bejaarden verpleegd werd. Het was hem verteld dat de oude man wel moeilijk te bereiken zou zijn, verward als hij vaak was, en dat hij daarom maar niet op een goed geestelijk gesprek moest rekenen. Op zijn hoogst zou er wellicht nog wat herkenning zijn. Nu, die herkenning zou er inderdaad zijn, maar dan in een andere zin: geestelijke herkenning.

Tot zijn verrassing kwam het wel tot een goed gesprek. De oude pelgrim bleek heel helder te zijn. De leraar kon zijn blijde verrassing maar moeilijk verbergen, want hier had hij niet op gerekend. De Heere gaf opening en vereniging in het werk Gods. Dat kun je niet maken. Alles wat wij maken is maar knoeiwerk. Daar wordt God niet in verheerlijkt. Maar wat Hij geeft, vernedert en verootmoedigt een mens en is tot de verhoging en verheerlijking van Zijn Naam. Dat werk is een gift van de verhoogde Middelaar aan de rechterhand van Zijn Vader, de Heere Jezus Christus. Hij deelt nog gaven uit aan wederhorigen.

De oude pelgrim wist wel waar het vandaan kwam. Ineens zei hij: 'Ja, u moet er wel rekening mee houden: de sleutel zit aan de andere kant.' Als de Heere sluit, wie kan dan openen? Maar als Hij opent, wie kan dan sluiten? Dat bedoelde hij met die opmerking. Het was iets uit de praktijk van het leven der genade. Het was wijsheid, verkregen op de leerschool van de Heilige Geest. Dat de sleutel aan de andere kant is, dat is aan Gods zijde alleen, is immers de ervaring van allen die onderwijs van boven gekregen hebben. Het is de ervaring ook van hen die wat mogen doen in Gods wijngaard. Als het zaterdagavond is, kunnen ze zo tegen de volgende dag opzien. Het kan zo toegesloten zijn. Soms, in de voorbereiding, heeft de Heere ze echter iets van de rijkdom van een schriftwoord laten zien en dan kan er wel eens een uitzien zijn naar de volgende dag. Maar hoe het dan ook van tevoren is: één ding weten ze en moeten ze steeds meer inleven: de sleutel is aan de andere kant.

De Heere kan alleen de opening van

Zijn Woord geven, zodat ze uit de schat van Zijn getuigenis nieuwe en oude dingen mogen voortbrengen. Hij alleen kan ook maar harten openen, zoals hij dat gedaan heeft bij Lydia, de purperverkoopster. En als ze zelf besloten zijn en niet kunnen uitkomen, dan is Hij het alleen, Die de banden verbreken en de gevangenis openen kan. Gistermorgen heb ik mogen spreken over Handelingen 5:19-20: 'Maar de engel des Heeren opende des nachts de deuren der gevangenis en leidde hen uit, en zeide: Gaat heen, en staat, en spreekt in den tempel tot het volk al de woorden dezes levens'. Daar zien we dat de Heere de sleutel had, ook van de gevangenis waarin Zijn dienstknechten opgesloten waren. Hij bracht ze uit en gaf ze een opdracht. Het was niet zo'n eenvoudige en zeker niet een ongevaarlijke opdracht, zouden we zeggen. Maar ze moesten gaan, de weg die Hij wees en staan in Zijn kracht, met Zijn autoriteit en spreken de boodschap die Hij hun verleende. Hij Die spreekt, is machtig alle tegenstand te verbreken, de vreze weg te namen, overgave te bewerken aan Zijn leiding, gewilligheid om Zijn weg te gaan. Dan wordt het zoals we lezen in Psalm 71:16: 'Ik zal heengaan in de mogendheden des Heeren HEEREN, ik zal Uw gerechtigheid vermelden, de Uwe alleen.'

In het contact met andere kerken wordt ook naar geestelijke herkenning gezocht. We hebben begrepen dat een commissie zich daarmee bezig houdt, gevolg gevende aan de opdracht van de laatst gehouden Generale Synode. Tot die geestelijke herkenning zal dan ook behoren de door Gods Geest gewerkte, bevinde-

lijke wetenschap dat de sleutel aan de andere kant is. 'Zonder Mij kunt gij niets doen,' zei de grote Leraar ter gerechtigheid tot Zijn discipelen, die nog zoveel verwachting hadden van hun vuur, hun ijver en liefde voor Hem. Maar wat zijn ze teleurgesteld met zichzelf uitgekomen. Echter niet met Hem, de grote Sleuteldrager, Jezus Christus. Hij werd buitengesloten, in de duisternis, op Golgotha. Daar was geen plaats meer voor Hem in het huis van Zijn Vader. Zijn plaats was in de buitenste duisternis. Hij daalde neder ter hel, voor een volk dat naar recht voor eeuwig buitengesloten zou moeten zijn. Dat leert de Heere ze ook door Zijn Geest te beamen zodat ze onder Zijn rechtvaardig vonnis zullen buigen. Wat een wonder als dan gehoord mag worden: 'Zie, er is een plaats bij Mij.'

Wat mag het dan voor buitenstaanders meevallen. De dichter zegt in Psalm 118: 'Doet mij de poorten der gerechtigheid open, ik zal daardoor binnengaan, ik zal den HEERE lovent.' Dan zullen ze het loflied zingen ter ere van de grote Sleuteldrager, van Hem Die Zijn leven aflegde voor Zijn schapen, opdat zij eeuwig leven, eeuwig vrede en zaligheid zouden beërven. Daar in het nieuwe Jeruzalem zullen geen vurige pijlen meer op hen worden afgeschoten. Daar zal geen vijand de rust verstoren. Daar zullen ze door hun zonden zelf ook nooit meer scheiding maken. Maar daar zullen ze Hem voor Zijn goedheid de ere geven.

Een hartelijke groet uit

Grand Rapids, ds. C. Vogelaar.

Lezen in de Christenreis

(18)

Tweede Ontmoeting met Onkunde

Nadat Hopende zijn bevindingen heeft verteld, gaan de twee pelgrims weer voort. Zij zien op enige afstand achter hen Onkunde lopen. 'Die geeft niet om ons gezelschap', zegt Christen, 'hij denkt ook anders'. Hopende stelt voor op hem te wachten. Het blijkt waar te zijn wat

Christen opgemerkt heeft. 'Ik vind er genoegen in alleen te wandelen', merkt Onkunde op. Het zal weldra blijken dat deze man niet geleid wordt door het Woord, maar door zijn eigen wil. De grond waarop hij zijn vertrouwen stelt voor de zaligheid maakt hem ongeschikt voor de gemeenschap der heiligen.

Christen begint het gesprek: 'Hoe

staat het ermee tussen God en uw ziel?' 'Ik hoop van goed. Ik ben vol goede werkzaamheden die mij vertroosten. Ik denk aan God en de hemel'. Christen antwoordt heel scherp: 'Dat doen de duivelen en degenen die verloren gaan ook wel'. 'Maar ik verlang ernaar'. 'De ziel des luiaards is begerig, doch er is niets', reageert Christen. 'Ik heb er alles om verlaten', beweert Onkunde. Als Christen dan vraagt hoe hij dat weet, antwoordt Onkunde: 'Dat zegt mijn hart me'. 'Die op zijn hart vertrouwt, is een zot', is Christens weerwoord. Nogmaals zegt Onkunde dat zijn hart goed is en dat het hem troost met een hoop op de hemel. Hij beweert zelfs dat zijn hart en zijn leven met elkaar overeenstemmen.

Christen waarschuwt hem dat in deze zaak het Woord van God getuigenis moet geven. Dan gaat hij uitleggen dat goede gedachten van onszelf moeten overeenkomen met wat daarvan in het Woord staat geschreven. 'Er is niemand rechtvaardig, ook niet één', staat er in Romeinen 3. En in Genesis 6:5 staat dat 'al het gedichtsel der gedachten zijns harten te allen dage alleenlijk boos is'. Daarop reageert Onkunde: 'Ik kan nooit geloven dat mijn hart zo slecht is'. Christen zegt hem dan eerlijk dat hij nog nooit van zijn leven een goede gedachte over zichzelf heeft gehad en dat ook zijn wegen verdorven zijn. Hij vertelt hem ook dat onze gedachten over God eveneens met de Schrift overeen moeten komen. Dat wil zeggen dat wij moeten geloven dat God alles ziet: dat Hij zonde ziet waar wij het niet zien en dat Hij onze meest verborgen gedachten kent. En dat onze gerechtigheid een stank in Zijn neusgaten is!

Onkunde, die dit helemaal niet verstaat, zegt dan: 'Ik moet in Christus geloven tot rechtvaardiging'. 'En u ziet niet eens dat u Hem nodig hebt. U kent uw dadelijke zonden niet en ook uw erfzonde niet. Hoe kunt u dan over geloof in Christus spreken?' vraagt Christen. Het antwoord dat Onkunde hierop geeft, laat duidelijk zien wat voor "geloof" hij heeft. Hij zegt: 'Ik geloof dat Christus voor zondaren is gestorven en dat Hij mijn plichten aangenaam zal maken bij Zijn Vader'. 'Dat is een fantastisch geloof', roept Christen uit, 'een vals geloof.

Christus rechtvaardigt dus niet uw persoon, maar uw werken. Het ware rechtvaardigende geloof doet een zondaar die door de wet zijn verloren staat gevoelt, zijn toevlucht zoeken in Christus' gerechtigheid. Waar geloof bouwt op het vaste fundament dat God gelegd heeft: Zijn geliefde Zoon en Zijn volmaakte gerechtigheid'. Weer begrijpt Onkunde hier niets van: 'Moeten we dan op Christus' werk vertrouwen zonder iets van ons? Dan kunnen we de teugel van onze lusten wel laten vieren'. 'Dit laat uw grote onkunde zien', zegt Christen.

Hopende zegt dan tegen Christen: 'Vraag hem eens of hij een openbaring van Christus heeft gehad'. Als Christen dat doet, blijkt het dat Onkunde daar niets van kent en er ook niets van hebben moet: 'Dat is allemaal enthousiasme'. Hopende zegt daarop: 'Christus is zo verbor-

gen in God voor het natuurlijk begrip, dat Hij niet zaligmakend gekend kan worden tenzij God de Vader Hem openbaart'. 'Dan is dat niet mijn geloof', antwoordt Onkunde. 'Ik heb niet zulke grillen in mijn hoofd als jullie'. 'Spreek niet zo minachtend over deze zaak; u bent geheel onkundig van dit ware geloof', zegt Christen. Onkunde kan het niet langer in het gezelschap van de twee pelgrims uithouden. Hij laat Christen en Hopende gaan en komt zelf "strompelend" achteraan. Het bovenstaande over Onkunde is duidelijk genoeg: de godsdienst zetelt allemaal in het hoofd en de ontdekking aan de totale verdorvenheid van het hart ontbreekt geheel. Dat zal nog wel nader blijken uit het nagesprek dat Christen en Hopende over Onkunde hebben.

Scherpenzeel,

J. de Jager.

Abraham Capadose (1795-1874)

Een Israëliet zonder bedrog

(1)

Het jaar 1823

In hetzelfde jaar dat Da Costa zijn *Bezwaren tegen den Geest der Eeuw* liet verschijnen, namelijk in 1823, publiceerde zijn neef en jeugdvriend Abraham Capadose zijn *Bestrijding der Vaccine*. Na in de medicijnen te zijn afgestudeerd, kwam deze christenjood tot de overtuiging dat het noch als medicus, noch als christen verantwoord was gebruik te maken van de vaccinatie. Dit standpunt betekende feitelijk een oorlogsverklaring aan de visie van Edward Jenner, de uitvinder van de koepok-inenting. Deze medische handelwijze had inmiddels op ruime schaal ingang had gevonden. Capadoses opvattingen ten aanzien van kerk, staat en maatschappij, op welke terreinen hij in menig opzicht een stuwende kracht is geweest, stempelen hem tot een toegewijde leerling uit de school van Bilderdijk. Hij werd door zeker schrijver later aangeduid als 'een Israëliet, in welken geen bedrog is.'

Afkomst en studie

Abraham Capadose werd op 22 augustus 1795 te Amsterdam geboren

in een Sefardisch-Joods milieu. Zijn vader Isaïc Haïm Capadose, wijnhandelaar van beroep, was getrouwd met Esther Mendes da Costa. Abrahams oom, Immanuël Capadose, die een belangrijke rol zou spelen in zijn leven, was getrouwd met Batseba, de zuster van Isaïc da Costa's vader Daniël. De geslachtslijsten tonen aan dat de voornaamste Spaanse en Portugese Joodse geslachten door onderlinge huwelijken verbonden zijn geweest. Aangezien deze Joden tijdens de republiek geen burgerrechten genoten, waren zij van staatsambten en -beroepen uitgesloten. Onder bepaalde voorwaarden mochten zij zich wel op de handel, de diplomatie of op de praktijk van de geneeskunde toeleggen. De Sefardische Joden hebben dan ook zeer bekwame artsen opgeleverd. Zowel Abraham Capadose als zijn oom Immanuël hebben het beroep van de geneeskunde uitgeoefend.

Toen Abraham was afgestudeerd, werkte hij aanvankelijk mee aan de artspraktijk van zijn oom Immanuël, wiens huwelijk kinderloos was gebleven. Hij was destijds reeds weduwnaar. Evenals de meeste

Joden was hij zeer oranjegezind. Bij de komst van de Fransen in 1795 had hij zelfs overwogen om evenals stadhouder Willem V naar Engeland uit te wijken. Toen er echter tijdens de langdurige Franse bezettingstijd geen uitzicht meer was op het herstel van het vorstenhuis, aanvaardde hij evenals de meeste Nederlanders het Franse bewind. Hij werd zelfs benoemd tot lijfarts van koning Lodewijk Napoleon, de weldoener van Bilderdijk. Deze verhief hem zelfs tot Ridder in de Orde van de Unie, terwijl na de bevrijding in 1813 koning Willem I hem onderscheidde met de titel van Ridder van de Nederlandse Leeuw.

Oppervlakkig meelevend

Immanuël Capadose is 'het prototype van de liberale, geëmancipeerde maar niet geassimileerde Jood' genoemd. Hij was bijzonder ingenomen met zijn Portugees-Israëlitische afkomst en beschouwde zich als een Jood van de oude stempel. Meer dan louter moreel en oppervlakkig was het godsdienstig milieu, waarin hij verkeerde, echter niet. Ook neef Abraham ging slechts pro forma naar de synagoge. Zelden zag hij thuis iemand bidden. In tegenstelling tot het gezin Da Costa werd weinig ernst met de godsdienst gemaakt.

In de jaren 1814-1818 studeerde Abraham overeenkomstig de wens van zijn ouders geneeskunde aan de universiteit te Leiden. De enige hoogleraar die hier indruk op hem maakte, was professor S.J. Brugmans, op wie hij na de voltooiing van zijn studie een lofrede schreef. Dit leverde hem de zilveren erepenning van de Hollandse Maatschappij voor Fraaije Kunsten en Wetenschappen op. In het huis van Brugmans ontmoette hij af en toe ook de Leidse dominee Lucas Egeling, die hem later na zijn overgang tot het Christendom heeft gedoopt. Tijdens zijn laatste studiejaar ontmoette hij ook Bilderdijk. Deze had zich in 1817 voor de derde keer te Leiden gevestigd, nadat ook zijn discipel Da Costa een jaar eerder naar de Leidse academie was vertrokken. Het door Bilderdijk gegeven privaatschool in de Vaderlandse Geschiedenis werd nu enige tijd ook door Capadose gevolgd. Hoewel deze nog geheel ontvatbaar was voor het Christendom, heeft de oude dichter ook door zijn persoonlijke omgang een diep-

gaande invloed op de joodse jongeman uitgeoefend. Da Costa schreef hierover in zijn ouderdom dat Capadose 'minder rechtstreeks in het eerst, maar straks niet minder innig aan den grooten Christendichter met betrekking tot de hoogste ziels- en levensbelangen (werd) verplicht.' Capadose was volgens Da Costa echter geen persoon om zich op grons van 'bloot menselijk gezag' aan het Christendom over te geven. Deze conclusie gold ook met betrekking tot het Jodendom. Evenals zijn neef Da Costa hield hij zich in de academiestad nauwelijks aan de Joodse plechtigheden en spijswetten. 'In de synagoge, waar ik mij nog uit welvoegelijkheid heen begaf, trof ik niets aan dat eenigen indruk op mij kon maken,' zo vermeldt hij in de door hem zelf opgestelde beschrijving van zijn bekering. Het ging hier om 'plechtigheden, welke niets tot mijn hart zeiden,' zodat ik mij genoodzaakt zag synagogebezoek achterwege te laten, 'want ik had altijd een afschuw van huichelarij.' Deze uitspraak zal waarschijnlijk slaan op de synagoge te Amsterdam, want Capadose liet later aan Koenen weten dat noch hij, noch Da Costa, ooit de synagoge te Leiden hebben bezocht. En wanneer men zich, om de familie te gerieven, zich terwille van Joodse spijsvoorschriften een en ander moest ontzeggen, werd door het gebruik van een biefstuk in een restaurant de schade ingehaald.

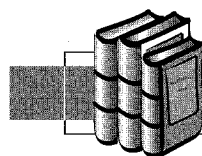
Contact met christenen

Aan Capadoses beoordeling van het toenmalig Jodendom dient echter te worden toegevoegd, dat destijds ook van het Christendom van de medestudenten weinig of niets uitging. Hetgeen hij in dit verband schrijft is zonder meer veelzeggend: 'Schoon ik ettelijke jaren meer met Christenen

dan met Joden in betrekking ben geweest, moet ik bekennen, dat niemand mij ooit een enkel woord over het christendom gesproken heeft; mijne vrienden en jonge ambtgenooten, met wie ik vele avonden in de week doorbracht, schenen niet het minste denkbeeld van godsdienst te hebben.' De jonge medicus vertelt in verband hiermee de volgende gebeurtenis. Toen op zekere avond binnen een kring van studenten het gesprek kwam over het christendom en er met weinig eerbied over Christus werd gesproken, gaf Capadose hierover zijn verwondering te kennen. Hij liet hier op volgen dat hij, als Israëliet, niet in Jezus Christus geloofde, maar toch van mening was dat ieder die, hoewel hij de goddelijke natuur van Christus ontkende en Hem niettemin aanbad, in zijn ogen als een afgodendienaar moest worden beschouwd. Deze vrijmoedige bestraffing uit de mond van een Israëliet had een bijzondere uitwerking op één van de aanwezige studenten, zodat hij naar Capadoses getuigenis 'een der dierbaarste broeders in Jezus Christus' werd. Capadose kan niet nalaten later uit te roepen: 'Hoe wonderbaar zijn, o Heer! Uwe wegen, en hoe ondoorgrondelijk Uwe oordelen!' Deze student was destijds nog een pantheïstische levensbeschouwing toegedaan, waarbij zowel de levende als de levenloze natuur als bezielde wordt aangemerkt. Tekenend is het in dit verband een incident waarvan Byvanck melding maakt. Toen Da Costa eens, als leerling van Bilderdijk, de vaccine bestreed, wees de in de medicijnen studerende Capadose hem bij deze gelegenheid scherp terecht.

(wordt vervolgd)

Barneveld, W. van der Zwaag.

Boekennieuws

'Portret van een Godvrezende'

Thomas Watson

Uitgeverij/Boekhandel Gebr. Koster - Barneveld. Uit het Engels vertaald door J. de Jager. Prijs: Euro 18.50.

Het vrezende van de Heere is terecht een belangrijk element in de Schriftuurlijke

bevindelijke prediking. De bekende Thomas Watson heeft hier een uitnemend boek over geschreven. De ondertitel maakt te meer duidelijk waar het Watson om gaat: Portret van een Godvrezende, *getekend met het penseel van de Heilige Schrift*. De kenmerken van de godvrezende

de worden helder vanuit de Schrift belicht. Ook wordt de lezer aangedrongen op het onderzoeken van zichzelf. Al lezend merken we een echt Puriteins geschrift in handen te hebben. De Puriteinen legden de nadruk op de persoonlijke levensheiliging, het praktische geloofsleven. Een gelovige dient te bedenken dat zijn hele leven voor het aangezicht des Heeren geleefd moet worden. Watson weet het tere van het vrezen van de Heere op kernachtige wijze te verwoorden: 'Godsvreze bestaat in een volkomen harmonie tussen heilige beginselen en een heilige praktijk'. Godsvreze is een geestelijke koningin en wie haar trouwt, is verzekerd van een grote bruidsschat die zij meebrengt'.

Ook is Watson in deze verhandeling voluit zielenherder. Op tal van vragen gaat hij in: 'Hoe kan ik weten, of ik zaligmakend verbrijzeld ben? Waaruit blijkt de oprechtheid van iemand die God vreest?'

Het boek eindigt met het hoofdstuk waarin de mystieke vereniging tussen Christus en de gelovigen wordt getoond n.a.v. Hooglied 2:16 'Mijn liefste is mijn en ik ben de Zijne'.

Helder wordt verklaard hoe de vereniging tot stand komt tussen een rijke Zaligmaker en een arme zondaar. Degenen die met Christus verenigd zijn, dragen de sluier van de bruid. 'Deze sluier is ootmoed'.

We willen van harte onderstrepen wat de schrijver zelf in zijn voorwoord schrijft: 'O, dat al degenen in wier handen door Gods voorzienigheid dit boek terechtkomt, zo verliefd mogen worden op de godzaligheid dat zij die van harte mogen omhelzen'.

De uitgever en de vertaler hebben er goed aan gedaan zich in te spannen voor de verschijning van dit boek. Van harte aanbevelen.

Woerden, ds. W. Harinck.

"Het leven van Mozes" door ds. A. M. den Boer. Uitgave van de kerkenraad Gereformeerde Gemeente Dirksland Prijs € 14,75

Nadat ds. Den Boer de gemeente van Dirksland heeft verlaten, heeft hij de gemeente en ook ons een waardig aandenken nagelaten in de vorm van tien preken over het leven van Mozes. Hiermee heeft hij letterlijk en figuurlijk een steentje bijgedragen aan Dirkslands kerkbouw.

De preken kenmerken zich door een eenvoudige opbouw en een heldere stijl en boodschap. Zowel voor het persoonlijk lezen als voor de leesdienst in de vacante gemeenten hebben zulke vervolgstoffen grote waarde. Ik ben er blij mee dat de preken niet alleen op eenvoudige wijze de lijnen trekken naar het bevindelijke leven, maar ook naar het praktische leven van alledag.

Vanuit Mozes' opvoedingssituatie etc. worden we vanuit de Schrift gewezen op zaken als huwelijk en gezin (bldz. 13, 150), de kinderzegen (bldz.24), abortus (bldz. 13), maar ook op voorrechten en gevaren van studie (bldz. 32), de moderne media (bldz. 107) en het rusteloze van onze maatschappij en de zondag (bldz. 160). Ook over de roeping tot het ambt komen waardevolle zaken aan de orde (bldz.36, 88v, 119v, 123). De kern van de preekstof ligt in het feit dat God in het midden van de braambos woont zonder dat deze verteert. Zo verkoos God het sla-venvolk: niet om hen te verteren, maar om Zich te verheerlijken en bij en in hen te wonen. Mozes wordt in de preken voortdurend geschilderd als type van Christus en Israël als een beeld van Gods Kerk. Getrouw wijst onze broeder telkens op de noodzaak en het nut van de ontdekking en het plaatsmakende werk voor Christus. Liefdevol dringt hij als een herder achter de kudde aan.

Een enkele zin (bldz. 23, 35) kan wat verwardend overkomen vooral wanneer de preek wordt voorgelezen. Aanduidingen, die direkt verband houden met de tijd, wanneer de preken zijn uitgesproken, zoals "komende seizoen" (bldz. 29) e.d. (bldz. 23, 41, 51, 128) zouden beter weggelaten kunnen worden.

Deze opmerkingen zijn positief bedoeld; ze verminderen geenszins de waarde van deze preken. Het boek wordt als "Deel I" genummerd.

De Heere geve onze broeder vanuit Amerika de lust en de kracht om er een vervolg aan toe te voegen.

Hartelijk aanbevelen, het is voor niemand te moeilijk,

Rijssen, ds. C.A. van Dieren

"Leven en werk van ds. M. Blok" door W.B. Kranendonk Uitgeverij Den Hertog, Houten. Prijs € 16,00

"Zeg Blok, zou je ook niet eens bidden voor je eten?" Middellijkerwijs waren deze woorden van een collega de aanleiding om Marinus Blok stil te zetten. Hoewel hij nog antwoordde: "Bidden? Nee, hoor. Ik heb zelf voor die boterhammen gewerkt", wees zijn vraagsteller hem erop dat hij bij diezelfde God in rekening stond. Terecht schrijft ds. P. Blok in de inleiding op de levensbeschrijving van zijn broer. "God volvoert Zijn raad". Van dit wonder getuigt het leven van ds. M. Blok. Boeiend in de goede zin des woords vertelt de schrijver ons hoe en langs welke wegen de Heere zijn broer toebracht tot Zijn Kerk en hem als dienaar des Woords een plaats binnen onze gemeenten schonk. Het is een keurige uitgave geworden met heel veel foto's en werkt zo mee aan de completering van de "kleine kerkgeschie-

denis" van onze gemeenten. De wonderen, die de Heere onder ons heeft gewerkt, zijn het waard om overdacht te worden. Temeer, omdat het onveranderlijke werk van God, bijzonder in het "afsnijden van de zondaar", in dit boek helder en sober wordt beschreven. De schrijver komt de eer toe, dat hij één van de betere levensbeschrijvingen het licht heeft doen zien. Zelfs iemand, die niet van lezen houdt, zal geen moeite hebben om dit boek in één adem uit te lezen. Op een eerlijke en waardige manier wordt ook getoond dat ds. Blok een mens met gebreken was (blz. 64, 91, 92, 107, 129).

Dat de schrijver niet precies weet, dat de spoorstijging niet bij de haven, maar bij het station van Middelharnis was (bldz. 52) vergeef ik hem als geboren "Meneersenaar". Ook valt het te betwijfelen of het wonen aan de Kaaidreef zo idyllisch was (bldz. 38). Maar dat de schrijver de moederbelofte in de toegevoegde preek (bldz. 159) verbindt met Gen. 3:14, is wat minder onschuldig.

Ondanks deze slippertjes wens ik het boek in veler handen. De uitgever heeft er goed aan gedaan een preek van ds. M. Blok toe te voegen. Het moge de uitgever dringen meer van zijn preken uit te geven en de lezers (nog) meer naar zijn preken te grijpen.

De eerste zin van de Verantwoording: "Ds. M. Blok zou zeker niet zomaar hebben ingestemd met het publiceren van zijn levensschets. Wat goeds is er van een mens te vertellen?" blijve ons dwingen rekenschap te geven van het hoe en het waarom van dergelijke uitgaven.

Tenslotte wil ik u de uitspraak van ds. Blok niet onthouden, dat hij "in de godsdienst meer toneelspelers heeft ontmoet dan in de tijd toen hij midden in de wereld leefde".

Laten we deze uitspraak en trouwens de hele inhoud van dit boek goed tot ons laten doordringen.

Rijssen, ds. C.A. van Dieren.

"Nog bijzonderheden? Bij het afscheid van Tweede-Kamerlid Mr. dr. J.T. van den Berg"

Onder redactie van: M. de Bruyne, D.J.H. van Dijk, C.G. van der Staaij, B.J. van der Vlies.

Uitgeverij Groen, Heerenveen (ISBN 90-5829-300-9) Prijs € 12,50.

Tijdens een bijeenkomst ter gelegenheid van het afscheid van Tweede-Kamerlid mr.dr. J.T. van den Berg werd hem als blijk van waardering een 'vriendenboek' aangeboden. De titel van het boek "Nog bijzonderheden?" is ontleend aan een uitspraak van Van den Berg, die menigeen nogal eens van hem hoorde. Het boek is geschreven door 21 scribenten, die de persoon

Van den Berg redelijk tot zeer goed kennen. Er zijn bijdragen van Ir. B.J. van der Vlies en mr. C.G. van der Staaij, de mannen met wie Van den Berg de SGP-fractie in de Tweede Kamer vertegenwoordigde, maar ook van o.a. mr. P. van Vollenhoven, dr. B.J. Wiegerraad (Bond tegen het vloecken), Ir. H. van Rossum, P. Koelewijn (Israëlvriend) en, om dichterbij huis te blijven, van ds. C.J. Meeuse en W. Visser (Kerkenraadslid). En 'last but not least' een bijdrage van zijn echtgenote, mw. J. van den Berg-Witvliet. Door de variatie van scribenten, die ieder op zijn of haar eigen wijze iets over de persoon Van den Berg loslaten, is het een afwisselend en boeiend boek geworden. Het laat iets van hem zien als mens, als ambtsdrager, als politicus, als kamergenoot, als Israëlvriend, als deskundige op het gebied van waterstaatswerken en -wetten en veiligheid. Er zou nog veel meer te noemen zijn, maar dat is in een korte recensie niet goed mogelijk. Het boek geeft mijns inziens een goed beeld van de mens Van den Berg. Laat ik een paar citaten noemen. "Hij liet en laat nooit af op te roepen tot een fundamentele bezinning, een opbouwen van benadering en beoordeling vanaf de grondslagen van onze godsdienstige en politieke overtuiging." (Van der Vlies); "Hij werd door een ieder als een leermeester beschouwd. Dat gold natuurlijk ook voor mij." (minister Jorritsma); "De zestien jaar dat hij als kamerlid voor de SGP heeft gefungeerd, hebben overduidelijk bewezen dat hij een man van karakter is met principes en iemand die als het nodig was duidelijk liet weten wat zijn geloof in God inhield" (P. Koelewijn). Het is verleidelijk om nog meer uit het boek te citeren. Over veel uitspraken die in dit boek over Van den Berg worden gedaan zal hijzelf zeggen: "Het is allemaal veel te mooi!". Hij zal van harte instemmen met de woorden waarmee scribent W. Visser zijn bijdrage besluit "Roemen in zestienjaar Tweede-Kamerwerk? Roemen in zoveel jaren kerkenraadswerk, deputaatschappen, classis-en synodevergaderingen? Nee. 'niet uit de werken, opdat niemand roeme'. Wie roemt, die roeme in de Heere."

Nunspeet,

J. van Buuren

G. Voetius, De praktijk der godzaligheid. Ingeleid, vertaald en toegelicht door dr. C.A. de Niet. Uitg. De Banier, Utrecht. € 41,95

Van dit belangrijke boek verscheen vorig jaar een tweede druk. De eerste druk kwam uit in 1996. De inleiding tot en vertaling van Voetius' Ascetiek diende dr. C. A. de Niet als dissertatie. Het boek was uitverkocht en het is goed dat deze tweede druk verscheen. De oorspronkelijke

Latijnse tekst van Voetius is in deze editie niet meer opgenomen. Gisbertus Voetius gaf als Utrechts hoogleraar in 1664 zijn grote werk 'Ta ASKETIKA sive Exercitia pietatis' uit. Het boek was bestemd voor zijn studenten en collega's en was dus wat men noemt vakliteratuur. Daarom verscheen het zeer uitdrukkelijk alleen in het Latijn, toen de taal van de geleerden.

De uitgave die dr. De Niet bezorgde, bestaat uit een inleiding, waarin onder andere Voetius als praktisch theoloog wordt belicht en waarin de ascetiek wordt toegelicht als onderdeel van de theologische wetenschap. Na deze inleiding volgt het eigenlijke werk, door de vertaler in jarenlange, uiterst zorgvuldige arbeid, overgezet in de Nederlandse taal. Daarbij ging het niet alleen om het vertalen, maar ook om het natrekken en toelichten van de talloze aanhalingen van auteurs uit de vele eeuwen die aan Voetius' tijd vooraf gingen. Voetius was een boekenverslinder en wie zijn werk ter hand neemt, zal dat weten! In de noten leest men de neerslag van het noeste speurwerk van de vertaler. Ascetiek is de bezinning op de praktijk der godzaligheid. De ascetiek hoorde in Voetius' dagen samen met de ethiek en het kerkrecht tot de praktische theologie. Over deze vakken gaf Voetius college, liet hij de studenten disputeren en publiceerde hij. Toch gaat het in dit boek zeker niet om een alleen academische aangelegenheid. De inhoud van dit boek betreft het leven van de gelovigen voor Gods Aangezicht. Daarvan getuigen de onderwerpen in dit omvangrijke boek. Een greep daaruit: de geestelijke overdenking, het gebed, de praktijk van de bekeriing bestaande in verootmoediging, verzoening en vernieuwing, het lezen, horen en nabeschouwen van het gehoorde Woord van God, het op godzalige wijze doorbrengen van de dag, de verzoeken en geestelijke verlatingen, de kunst van het Gode waardig sterven, het christelijk huisbezoek, het godzalig leven in je beroep. In

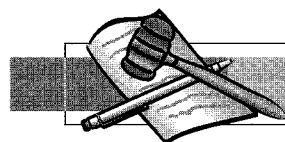
de nauwgezette aandacht van Voetius voor al deze thema's blijkt dat hij niet alleen een geleerde was, maar ook een man die met hart en leven betrokken was bij het dienen van God. Hij was dan ook een krachtig pleitbezorger van de Nadere Reformatie, de beweging waaraan we ook in onze gemeenten zo ontzaglijk veel te danken hebben. Wat Voetius beoogde, was de vernieuwing van het totale leven van de christenen vanuit de bekering van het hart. Dat waaiert uit naar heel het leven in gezin, kerk en samenleving. Van dit hoge ideaal geeft Voetius in dit werk een indrukwekkend getuigenis.

Onder de lezers van 'De Saambinder' zullen er zijn die zo'n boek te omvangrijk en te moeilijk vinden. Het gaat inderdaad om lectuur die enige inspanning vraagt. Maar begint u er eens aan: Elke zondag een gedeelte en dat volhouden. In deze schatten van het verleden wordt te weinig gegraven. Tot geestelijke schade! De lezer van ons blad die nog aarzelt om Voetius' werk ter hand te nemen, zou kunnen beginnen met A Brakels Redelijke Godsdienst. In het tweede deel (H 32 - 54) komt dezelfde stof van de praktijk van de godzaligheid aan de orde. Maar dan toegespitst op de niet theologisch geschoolde lezers. Wellicht dat u dan zo de smaak te pakken hebt gekregen dat u doorstoot naar Voetius' grote werk.

Bij de lezers van dit boek van Voetius denk ik ook aan de kerkenraadsliden. Laat elke kerkenraad ervoor zorgen dat dit boek in zijn bibliotheek staat. Laat diverse hoofdstukken eens op aparte vergaderingen onderwerp van bespreking vormen. Het gaat in de stof zoals in dit boek aan de orde gesteld om een krachtige opwekking tot een leven met de Heere, als een uitnemend middel tegen veroppervlakkiging en verwereldlijking. Daarom: Schaf dit boek aan en span u een weinig in!

Zeist,

D. van Ojen.

Kerknieuws

Beroepen:

te Dirksland:

ds. W.J. Karels te Hardinxveld-Giessendam;

te Doetinchem:

ds. J. Schipper te 's-Gravenpolder;

te Kampen: ds. M. Karens te Werkendam;

te Lisse: ds. P. Mulder te Dordrecht.

KERKELIJK JAARBOEK

Helpende Handen "Afdeling Veluwe"

De voorzitter is: de heer H.K. Meinema
George Breitnerstraat 40
8072 HN Nunspeet
0341-260128 (pag. 490)

RAAD VAN ADVIES

CHR. HOGESCHOOL EDE

De heer G. Roos heeft bedankt als lid van de Raad van Advies van de Chr. Hogeschool Ede. In zijn plaats is benoemd dhr. W. Drooger tel. 0348-489915. (blz. 84)

VERSLAG van de vergadering van de classis Gouda der Gereformeerde Gemeenten, gehouden op vrijdag 26 juni 2003 te Zoetermeer.

Namens de roepende kerk van Scheveningen opent ds. J.B. Zippo de vergadering. Hij laat Psalm 133:1 en 3 zingen, leest Handelingen 2:37-47 en gaat voor in gebed.

Vervolgens heet de voorzitter alle afgevaardigden en belangstellenden hartelijk welkom, alsook ds. E. Hakvoort. Ds. Zippo houdt een meditatie naar aanleiding van Hand. 2:47b: "En de Heere deed dagelijks tot de Gemeente, die zalig werden".

Verder memoreert de voorzitter de volgende gebeurtenissen die sinds de vorige classisvergadering plaatsvonden:

- Op 29 maart 2003 is oud-ouderling N. van der Heiden op 77-jarige leeftijd overleden. Hij heeft de gemeente van Gouda van 1971 tot 1993 mogen dienen. De Heere gedenke de nabestaanden.
- Ds. M. Golverdingen werd op 12 april 2003 onderscheiden als Ridder in de Orde van Oranje Nassau.
- Op deze dag, 20 juni 2003, mag de gemeente Stolwijk herdenken dat zij 60 jaar geleden is geïnstitueerd. Hiermede verklaart de voorzitter de vergadering voor geopend.

Volgens de lastbrieven zijn 12 gemeenten vertegenwoordigd door 4 predikanten en 20 ouderlingen. Het moderamen wordt als volgt samengesteld: Preses ds. M. Golverdingen, assessoren: ds. G. Clements en ds. J.B. Zippo, quaestor: oud. J. Honkoop en scriba: oud. P. Verweij. *Rapport van de Commissie aangepaste catechisatie.*

De commissie geeft hierin een verslag over het afgelopen jaar. Br. D. van Wijngaarden en mevrouw M. van Rijs leggen hun functie neer. De vergadering gaat akkoord met de benoeming van de brs. De Peinder en Peters in deze commissie.

Rapport van de Commissie van begeleiding van ds. E. Hakvoort.

De classis aanvaart, na bespreking, het rapport en besluit om ds. E. Hakvoort per 1 september 2003 beroepbaar te stellen.

Vervolgens leest de voorzitter de lastbrief voor, die in de plaats komt van de acte van losmaking en de acte van ontslag. Het moderamen heeft kennis genomen van de bul welke op 24 februari 1994 door de Christelijke Gereformeerde Kerken aan hem is uitgereikt, waarin hij bevoegd is verklaard tot kandidaat in de heilige dienst. De lastbrief wordt in drievoud getekend door de voorzitter en scriba van de classis en door ds. Hakvoort. De kerkenraden van de Gereformeerde Gemeenten zullen van dit besluit op de hoogte worden gesteld.

De voorzitter spreekt br. Hakvoort toe vanuit Markus 16:15b: "Predikt het

Evangelie aan alle creaturen".

De begeleidingscommissie wordt bedankt voor de verrichte werkzaamheden.

Rapporten van visitatie in de gemeenten Berkenwoude en 's-Gravenzande

De gemeenten Berkenwoude en 's-Gravenzande zijn gevisiteerd. De voorzitter leest de rapporten, in afwezigheid van niet-ambtsdragers, aan de vergadering voor. Naar het uiterlijk mag het deze gemeenten goed gaan. Er is over het algemeen een goede onderlinge band. De gemeenten zijn helaas vacant. Toch mag het Woord worden gebracht en er mag wel enige vrucht worden gevonden.

In de rondvraag meldt de gemeente Boskoop dat "Alphen aan den Rijn" een afdeling van de gemeente Boskoop wordt. Verder brengt deze gemeente de avondsluitingen in Beth-San ter sprake en roept op hieraan mee te doen. Dit wordt door br. Boom van een hartelijke aanbeveling voorzien.

De quaestor geeft aan dat hij nog over voldoende geldmiddelen beschikt.

Stolwijk wordt aangewezen als roepende kerk voor de volgende vergadering, welke wordt gehouden op D.V. 24 oktober 2003, indien er geen punten zijn dan wordt de vergadering gehouden op D.V. 16 januari 2004.

De voorzitter bedankt de aanwezigen voor de bijdragen in de besprekingen. Ouderling D.A. Verweij, van de roepende kerk, wordt verzocht te eindigen. Hij doet dit door Ps. 63:3 te laten zingen en gaat daarna voor in dankgebed. De voorzitter sluit de vergadering.

Gouda, P. Verweij, scriba

Verslag van de vergadering van de Particuliere Synode Noord-West op 22 mei 2003 te Lisse

Op de avond voorafgaand aan de vergadering is een bidstond gehouden te Lisse. Hierin ging voor de preses van de vorige Synode, ds. J.J. van Ekeveld. Hij bediende daarbij het Woord uit Openb. 22:10-12 met als thema van de preek: "Een hemelse boodschap aan Johannes". Hij wees hierop:

1^e een opwekking (vs 10)

2^e een waarschuwing (vs 11)

3^e een bemoediging (vs 12)

Opening

Namens de roepende kerk van Lisse opent de consulent ds. T.M. van Dijk de vergadering door te laten zingen Psalm 56 vers 4, leest Jesaja 25 en gaat voor in gebed. Hij verwelkomt alle afgevaardigden en belangstellenden en spreekt een meditatief woord naar aanleiding van Jesaja 25 vers 8a: "Hij zal de dood verslinden tot overwinning."

Lastbrieven

Alle primus-afgevaardigden van de drie

classes zijn aanwezig.

Moderamen

Als moderamen wordt gekozen ds. J.J. van Ekeveld, preses; ds. M. Golverdingen, assessor preses; ds. W. Visscher, eerste scriba en ouderling C. Vonk-Noordegraaf, tweede scriba. Bij acclamatie wordt ouderling H. Blankenstijn benoemd tot quaestor.

Correspondentie met andere Particuliere Synodi

Ds. C. Neele, ds. P. Mulder en ds. D.W. Tuinier brengen resp. de groeten en zegenwensen over van de P.S. Zuid, Zuid West en Oost.

Correspondentie

In antwoord op vragen, gesteld op de vergadering van de P.S. van 25 april over de archiefbewarende gemeente kan geantwoord worden dat Zeist hiertoe destijds is aangewezen. Aan de sectie Kerkelijke Archieven van het Dept. Alg. Kerk. Zaken is advies gevraagd betreffende het verlenen van toestemming tot inzage van het archief. Hierop is een schrijven ontvangen waarin zij enkele voorstellen doen. Na een korte bespreking van de voorstellen, besluit de Synode dat het moderamen van de laatst gehouden P.S. beslist over het verlenen van toestemming om stukken te mogen inzien. Het adres waaraan men een verzoek tot inzage moet richten is de gemeente van Zeist. Er wordt uitsluitend inzage verleend na opgave van het doel waartoe men inzage wenst en men de nuttigheid of noodzaak van dat doel erkent (studie, onderzoek, etc.). Als er toestemming tot inzage wordt verleend, worden er geen archiefstukken meegegeven, maar men mag ze onder toezicht raadplegen (notities maken is toegestaan). Ook mogen er geen fotokopieën van de stukken worden gemaakt.

Het archief zal bewaard worden in een beveiligde ruimte van het Centraal Bureau in Woerden. De tweede scriba zal de aanwezige stukken zoveel mogelijk verzamelen en daar onderbrengen.

Rapporten

Er zijn schriftelijke verslagen ontvangen van de deputaten art. 48 D.K.O. over de vergaderingen die ze hebben bijgewoond van de andere Particuliere Synodes. Van de deputaten art. 49 D.K.O. zijn twee verslagen ontvangen. Het eerste betreft de emeritering van ds. A. Bac (classis Utrecht op 3 januari 2003) en een tweede dat betrekking heeft op de overkomst van ds. E. Hakvoort uit de Christelijke Gereformeerde Kerk van Alphen aan de Rijn. Enkele vragen naar aanleiding van het laatst genoemde verslag worden naar tevredenheid beantwoord.

Hierna wordt gevraagd of het curatorium en de theologische school niet een rol dienen te spelen ten aanzien van toelating en toerusting bij overkomst van predikanten uit een ander kerkverband. Het gaat er bij de vraagsteller om dat er een uniforme

handelwijze komt binnen alle classes en daarom vraagt hij de vergadering om deze punten door te sturen naar de Generale Synode. Na een korte bespreking wordt besloten om de vragen over toelating en toerusting aan het Deputaatschap Kerkrecht voor te leggen. Via dit Deputaatschap komen zij dan bij de G.S. ter tafel. De preses spreekt namens deputaten zijn waardering uit naar de classis Gouda voor de wijze waarop zij deze overkomst heeft begeleid. Ds. Hakvoort wordt Gods zegen toegewenst op zijn arbeid en een plaats binnen de gemeenten.

Benoemingen en verkiezingen deputaten
Bij deputaten artikel 48 D.K.O. zal ds. J. Karens binnenkort met emeritaat gaan. Wanneer dat een feit is, wordt ds. T.M. van Dijk benoemd als primus. Door deze benoeming en de emeritering van ds. Bac dienen er twee secundi gekozen te worden. Na gehouden stemming blijken ds. W. Visscher en ds. W. Harinck gekozen. Ook als deputaat art. 49 D.K.O. zal ds. J. Karens bij zijn emeritering vertrekken en zal dan worden opgevolgd door secundus ds. J.J. van Ekeveld. Daar er al twee predikanten uit de classis Gouda secundi zijn, wordt het wenselijk geacht om er twee uit de classis Utrecht te kiezen. Na gehouden stemming zijn ook ds. W. Harinck en ds. W. Visscher als secundi gekozen.

Punten van behandeling

Er zijn door geen van de classes punten van behandeling ingediend.

Financieel verslag en verrekening van kosten

De quaestor heeft een financieel verslag uitgereikt van de inkomsten en uitgaven van de Particuliere Synode Noord West over het jaar 2002 en tevens een begroting voor 2003. Ter dekking van de begrote kosten wordt een bijdrage van € 1,- per lid en dooplid gevraagd.

De boeken van 2001 en 2002 zijn gecontroleerd en in orde bevonden.

Aanwijzen roepende kerk

De gemeente Den Haag wordt aangewezen om de volgende vergadering van de Particuliere Synode Noord West bijeen te roepen op D.V. donderdag 6 mei 2004.

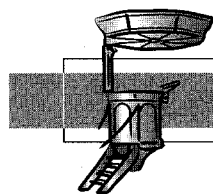
De bidstond zal gehouden worden op 5 mei, waarin de preses ds. J.J. van Ekeveld hoopt voor te gaan. Verzocht wordt om zowel de bidstond als de vergadering te houden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Moerkapelle.

Sluiting

Na iedereen bedankt te hebben spreekt de preses de wens uit dat de Koning van de Kerk mag betonen van ons af te weten. Christus heeft de dood overwonnen. Als de Koning overkomt brengt Hij leven mee. Onze bede zij: Gun leven aan mijn ziel. De assessor preses ds. M. Golverdingen laat Ps. 122:3 zingen en gaat voor in dankgebed.

C. Vonk Noordegraaf, tweede scriba

Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Hakvoort; Krimpen a/d IJssel 10.00 en 16.30 uur ds. Boogaard; Leiderdorp 18.30 uur ds. M. Karens; Lelystad 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. M. Karens; Marknesse 19.00 uur stud. Terlouw; Meliskerke 9.30 en 14.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Middelburg-Zuid 9.30 uur ds. Van Gelder en 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. J. Karels; Moerkapelle 9.30 uur ds. Paul; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. De Wit; Nieuwdorp 14.00 uur ds. Schipper; Nieuwer ter Aa 19.00 uur ds. Kattenberg; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nisse 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Oostburg 19.00 uur ds. C. Harinck; Oosterend-Textel 11.15 en 16.30 uur ds. Van Dijk (in de Ned. Herv. Kerk); Oosterland 14.30 uur ds. Brugge; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. J. Karens; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Ouddorp 18.30 uur stud. G. Beens; Oudemirdum 9.00 en 11.00 (voor vakantiegangers) en 19.00 uur ds. Van Dieren; Poederoyen 14.30 uur ds. J. de Pater; Poortugaal 9.30 en 16.30 uur ds. Baaijens; Poortvliet 18.30 uur ds. Hofman; Rhenen 10.00 en 17.30 uur leesdienst; Ridderkerk 14.30 uur ds. De Wit; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur leesdienst en 14.30 uur ds. Schreuder; Rijssen-West 9.30 uur ds. Mol; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rilland-Bath 9.30 uur ds. Hofman, 14.00 uur ds. Van Gelder en 18.30 uur stud. De Heer; Rotterdam-Centrum 14.30 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-IJsselmonde 15.30 uur ds. P. Mulder; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge en 14.00 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. De Jongste; Scheveningen 10.00 en 17.00 uur ds. Zippro; Sint Annaland 14.00 uur ds. Verweij; Soest 9.30 en 18.00 uur ds. Kleppe; Stolwijk 10.00 en 19.15 uur ds. Golverdingen; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 en 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Tricht-Geldermalsen 18.30 uur ds. Van Gelder; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur kand. G. Pater; Veen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Mijnders; Vlissingen 14.30 uur ds. Van Krimpen; Waarde 9.30 en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Wemeldinge 10.00 en 15.00 uur stud. De Heer; Werkendam 10.00 en 18.00 uur leesdienst; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. Van Krimpen; Wierden 19.00 uur ds. Meeuse; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Wolphaartsdijk 14.30 uur ds. Tanis; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Zoetermeer 19.15 uur ds. Zippro; Zwijndrecht 19.00 uur ds. Silfhout; Zwolle 19.00 uur ds. F. Mulder.

Predikbeurten

ZONDAG 20 JULI 2003

Aagtekerke 8.45 en 11.00 uur (vakantiegasten) en 19.00 uur ds. Neele en 14.30 uur leesdienst; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. de Pater; Alblasserdam 9.30 uur leesdienst en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Almelo 18.30 uur ds. Tuinier; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Amsterdam-Noord (Melkweg 16) 15.30 uur ds. W. Harinck; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 10.00 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Barneveld 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Beekbergen 15.00 uur ds. Hakvoort; Bodegraven 10.00 uur (H.D.) ds. Bac; Boskoop 9.30 uur leesdienst en 16.30 uur ds. Golverdingen; Breda 18.30 uur stud. Bakker; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur leesdienst; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Deventer 14.30 uur ds. L. Blok; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. P.

Blok; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. Melis; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. W.J. Karels; Drachten 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Eindhoven 10.00 en 15.30 uur stud. Bakker; Emmeloord 9.30 en 16.00 uur stud. Terlouw; Enschede 10.00 en 16.00 uur ds. Visscher; Enter 9.30 en 16.00 uur ds. Moerkerken; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. Moens en 14.00 uur leesdienst; Gouda 9.30 en 16.30 uur leesdienst; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 14.00 uur leesdienst en 18.00 uur ds. Schipper; Groningen 9.45 uur ds. Vreugdenhil en 15.30 uur leesdienst; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 uur ds. B. van der Heiden; Houten 11.00 en 16.30 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. F. Mulder; Kapelle-Biezeling 9.30 en 18.00 uur ds. Tanis en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst;

DINSDAG 22 JULI 2003

Enter 19.30 uur ds. Moerkerken; Lisse 19.45 uur ds. Hogchem; Meeuwen 19.30 uur ds. Hakvoort; Melissant 19.30 uur stud. Van Manen; Middelburg-Centrum 19.30 uur ds. Brugge; Nieuwdorp 19.30 uur ds. Silfhout; Ouddorp 19.30 uur ds. Tanis; Sint Philipsland 19.30 uur ds. Mondria; Uddel 19.30 uur ds. Mouw (bijbellezing); Urk 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden.

WOENSDAG 23 JULI 2003

Brakel 19.30 uur ds. Kleppe; Emmeloord 19.30 uur ds. Mondria; Gorinchem 19.30 uur ds. Veenendaal; Hoogeveen 19.30 uur ds. Hogchem; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. Schipper; Kootwijkerbroek 19.30 uur ds. De Wit; Kruiningen 19.30 uur ds. Schot; Leerdam 19.30 uur stud. De Heer; Nijkerk 19.30 uur ds. Mouw; Oosterland 19.30 uur ds. Tuinier; Oostvoorne 19.30 uur ds. J. Karels; Opheusden 19.30 uur stud. Bakker; Oudemirdum 19.30 uur stud. G. Beens; Poederoyen 19.30 uur ds. Van Aalst; Poortugaal 19.30 uur ds. Meeuse; Poortvliet 19.30 uur ds. Hoogerland; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Hakvoort; Scherpenzeel 19.30 uur stud. Terlouw; Sint Annaland 19.30 uur ds. W. Harinck; Sprang Capelle 19.30 uur ds. Verweij; Stolwijk 19.30 uur ds. Driessen; Westzaan 19.30 uur ds. Zippro; Wolphaartsdijk 19.30 uur ds. P. Mulder; Zoetermeer 19.30 uur ds. W.J. Karels; Zwijndrecht 19.30 uur ds. Paul.

Welk ouder echtpaar wil er nog op vakantie naar Zeeland?

Van 16 tot 29 aug. is onze hoekwoning te huur te Arnemuiden.
tel. 0118-602310.

Begrafenisonderneming L. STAM

Planetenlaan 26, 2957 SN Nw.Lekkerland
Tel. 0184 - 685240. - Geen crematies -

TE KOOP 2e hands

Theologie en geschiedenis

Tel. 0577-401065

Uitgesneden teksten div. modellen

G. v.d. Dikkenberg, Munnikenweg 11,
3905 MD Veenendaal, tel. 0318-540252

Voor een paar dagen of langer, gezelligheid en sfeer, **pension 'De Peel'**, gelegen in de mooie **Betuwe**, waar het gewoon goed is, Fam. Knuivers, Boveneindsestraat 14, 4041 EJ Kesteren, tel. 0488-481687

DONDERDAG 24 JULI 2003

Borssele 19.30 uur ds. P. Mulder; Dinteloord 19.30 uur ds. Schipper; Krimpen a/d IJssel 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Rilland-Bath 19.30 uur ds. W. Harinck; Rotterdam-Zuid 19.45 uur ds. Brugge; Westkapelle 19.30 uur ds. Silfhout.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar. Diensten zondag 20 juli om 10.00 en 17.00 uur evangelist L. Versteeg.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70; dienst iedere zondag om 10.30 uur. Bijbelcursussen elke dinsdag vanaf 18.30 uur.

Ook in de zomervakantie bent u hartelijk welkom in onze evangeliepost. Van dins-

dag t/m zaterdag tussen 10.00 tot 16.00 uur!

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; Kerk van de Zevende Dags Adventisten, Eeskerwerd 1; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur evangelist H.J. van den Boogaart. U bent hartelijk welkom in de BIJBEL-winkel van dinsdag-zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Kamperland deelt met droefheid mee dat de Heere uit hun midden heeft weggenomen diaken

A. SCHRIER

op de leeftijd van 76 jaar.

De kerkenraad:

P. Boogaard
M.G. van de Kreeke
M. van der Maarl

Kamperland, 3 juli 2003

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente in Poortugaal deelt met droefheid mee dat is overleden haar geliefde oud-ambtsbroeder

CORNELIS VAN WELIE

in de leeftijd van bijna 87 jaar.

In alle getrouwheid en met liefde mocht hij van 1941 tot 1943 ald diaken en van 1943 tot 1995 als ouderling de gemeente dienen.

De Heere ondersteune de weduwe met de kinderen en kleinkinderen in dit smartelijk verlies en heilige de roepstem aan ons aller hart.

Namens de kerkenraad:

L. van Welie, preses
J. Bosman, scriba

Poortugal, 9 juli 2003

WESOTRONIC

GELUIDSINSTALLATIES
KERKTELEFONIE
RINGLEIDING

**Voor ieder oor
een zuiver geluid!**

Tevens uw leverancier voor:

- ✓ BRANDMELDINSTALLATIES
- ✓ ONTRUIMINGSINSTALLATIES
- ✓ BEVEILIGINGSSYSTEMEN
- ✓ TELEFONIE
- ✓ KLUIZEN

Bijdorplein 9-11
2992 LB BARENDRECHT
Telefoon 0180 - 621000
Fax 0180 - 615000

Galvaniweg 10b
8071 SC NUNSPEET
Telefoon 0341 - 271600
Fax 0341 - 271010

Hotel Eureka, het hotel waar men vrienden maakt. Wij organiseren verzorgde weken, met 4 bustochten en 1 boottocht, en midweken. Vraag de gratis folder aan. Fam. van Gent. Zeddam. Tel. 0314-651811

- Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begrafenissen, naar wens van de familie;
 - Geen crematies;
 - Opbaren met kistkoeling in het sterfhuis of in de voor u bekende aula's;
 - Dag en nacht bereikbaar en overal te overbieden; ook voor de verzorging van de overledene door een gediplomeerde verpleegster.
- AL UW PERSOONLIJKE WENSEN WORDEN DOOR ONS IN ALLE RUST EN VERTROUWELIJK BEHARTIGD.

Begrafenisonderneming de Jongh

Kerkstraat 15a, 4181 AA Waardenburg
Tel. 0418-652039

Reepijzer 5
3371 JC Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184-611154

TE HUUR: VAKANTIEWONING,
in Nunspeet. Fam. L. Bonestroo
0341-257041.

IN LIEFDEVOLLE HERINNERING...

Uw gedachten over een uniek gedenkteken geven wij gestalte in natuursteen. Vraag naar het fotoboek met vele voorbeelden.

Grafgedenktekens
Zandee & de Kuijper

Goes: Ronde Ringbaan-West
Telefoon (0113) 216555

Middelburg: Arnesteinweg 40
Telefoon (0118) 612579

Zoetermeer: Argonstraat 66
Industrieterrein Lansinghage
Telefoon (079) 3615010

Email: info@grafgedenktekens.nl

Geluid zoals het hoort!

Professionele geluidsinstallaties
Professionele cd producties
Ringleiding/Inbelsystemen

internet: www.vangelderelektronica.nl
email: vge@vangelderelektronica.nl
tel: 0592 415 509

Begrafenisonderneming

Voor uitvaartzorg in :

- ◆ Scherpenzeel
- ◆ Barneveld
- ◆ Veendaaft
- ◆ Kootwijkerbroek
- ◆ De Valk-Wekerom
- ◆ Amersfoort
- ◆ Renswoude
- ◆ Woudenberg

Geen crematies

Prinsenaan 30

3925 BM Scherpenzeel

Tel. 033 277 0555

Ons fruitteeltbedrijf is gelegen in de provincie GELDERLAND, in het hart van de Betuwe. Om onze boomgaarden in deze streek komend najaar te kunnen oogsten vragen wij:

oogstmedewerk(st)ers

Onze belangstelling gaat uit naar medewerk(st)ers die parttime of fulltime gedurende ongeveer 8 weken in de natuur werkzaam willen zijn. In deze functie is uw taak het oogsten van appels en peren met netheid en ijver.

Functie-eisen:

Als u graag uw handen uit de mouwen steekt bent u geschikt voor deze functie. Het bezit van een auto is een pré.

Ons bod:

Wij bieden afwisselend werk in een rustige sfeer en een gezellige werkomgeving. De beloning is volgens de hiervoor wettelijk bepaalde regelgeving.

Als u geïnteresseerd bent of meer informatie wenst, kunt u contact opnemen met onderstaand telefoonnummer.

FRUITTEELTBEDRIJF

DEN DOORNKAMP

Steenweg 77, 4182 PA Neerijnen
Tel. 06-51891902

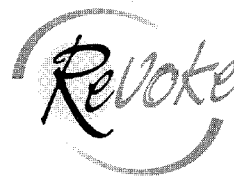
JONGEN van 25 jr. zoekt i.v.m. werk zelfstandige woonruimte in Krimpen a/d IJssel of omgeving. Tel. 0344-602370.

BARNEVELDSE BEGRAFENISVERENIGING

Voor een eervolle, eenvoudige verzorging van begrafenissen in Barneveld en omstreken.

- geen CREMATIE
- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- opgave van lidmaatschap

J. de Groot b.g.g.: G. de Groot
Barnseweg 87 J.H.D. Vermeulenstraat 5
3771 RN 3774 JW
Barneveld Kootwijkerbroek
Tel.: 0342-490728 Tel.: 0342-441812

Voor info bel:
0416-692787
of
0184-630180

Reformatische Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echt)paren

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ Horssen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

begrafenisverzorging T. den Hollander

Begrafenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, den Haag en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Begrafenisverzorging Kina

Begrafenissen in Capelle a/d IJssel e.o. D.W. Schipper, tel. 010-458 31 12. Wij verzorgen geen crematies.